

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

DRUGO ODJELJENJE

PREDMET MILIĆ protiv CRNE GORE I SRBIJE

(Predstavka br. 28359/05)

PRESUDA

STRAZBUR

11. decembar 2012. godine

Ova presuda postaće pravosnažna u okolnostima izloženim u članu 44 stav 2 Konvencije. U njoj može doći do redaktorskih izmjena.

U predmetu Milić protiv Crne Gore i Srbije,

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odjeljenje), zasijedajući u Vijeću u sastavu:

Guido Raimondi, *predsjednik*,
Peer Lorenzen,
Dragoljub Popović,
András Sajó,
Nebojša Vučinić,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Helen Keller, *sudije*,

i Stanley Naismith, *sekretar Odjeljenja*,

nakon vijećanja bez prisustva javnosti dana 20. novembra 2012. godine,
donosi sljedeću presudu usvojenu toga dana:

POSTUPAK

1. Predmet je pokrenut predstavkom (br. 28359/05) protiv Crne Gore i Srbije koju je 19. jula 2005. godine Sudu po članu 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija) uložio državljaniin Srbije, g. Ivan Milić (u daljem tekstu: podnosilac predstavke).

2. Podnosioca predstavke, kome je odobrena besplatna pravna pomoć, zastupala je g-đa G. Čušić, advokat sa praksom u Beogradu. Vladu Crne Gore zastupao je njen zastupnik. g. Z. Pažin. Vladu Srbije zastupao je njen zastupnik, g. S. Carić.

3. Podnosilac predstavke žalio se na neizvršenje pravosnažne presude kojom se nalaže njegovo vraćanje na posao i na nepostojanje djelotvornog pravnog lijeka za to.

4. Dana 15. marta 2010. godine o predstavci su obaviještene vlade Crne Gore i Srbije. Takođe je odlučeno da se o prihvatljivosti i meritumu predstavke odlučuje u isto vrijeme (član 29 stav 1).

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnosilac predstavke, g. Ivan Milić, rođen je 1966. godine u Beogradu u Srbiji gdje i živi.

A. Prva grupa parničnih postupaka i izvršnih postupaka koji su iz njih proistekli

6. Dana 20. juna 2002. godine Osnovni sud u Podgorici naložio je da se podnosilac predstavke vrati na radno mjesto u Kliničko-bolnički Centar Crne Gore, državnu zdravstvenu instituciju.

7. Dana 4. februara 2003. godine ta presuda je postala pravosnažna, a 16. decembra 2003. godine potvrdio ju je Vrhovni sud u Podgorici kao trećestepeni sud.

8. Dana 23. aprila 2003. godine Kliničko-bolnički Centar Crne Gore obavijestio je podnosioca predstavke da ne može da postupi u skladu sa dotičnom presudom, već da će umjesto toga tražiti alternativno rješenje.

9. Dana 22. maja 2003. godine Osnovni sud izdao je rješenje za izvršenje, koje je potvrđeno 26. juna 2003. godine.

10. Dana 19. avgusta 2003. godine Kliničko-bolnički Centar Crne Gore zaključio je sporazum sa Specijalnom bolnicom u Risnu, takođe državnom zdravstvenom institucijom, po kome je Specijalna bolnica Risan prihvatila podnosioca predstavke kao zaposlenoga.

11. Dana 30. septembra 2003. godine podnosilac predstavke obavijestio je državnog tužioca da se on ne slaže sa takvim aranžmanom.

12. Dana 17. oktobra 2003. godine Specijalna bolnica u Risnu donijela je odluku kojom je podnosilac predstavke postajao njihov zaposleni od 30. oktobra 2003. godine.

13. Tu je odluku podnosilac predstavke primio 20. oktobra 2003. godine

14. Dana 21. oktobra 2009. godine, kako tvrdi Vlada Crne Gore, podnosilac predstavke zaključio je Sporazum o raskidu radnog odnosa sa Kliničko-bolničkim centrom Crne Gore čime mu je radni odnos prekinut od 3. februara 2003. godine i obje strane su se odrekle svih daljih potraživanja u vezi sa tim.

15. Dana 26. oktobra 2009. godine podnosilac predstavke povukao je svoj zahtjev za izvršenje.

16. Dana 5. novembra 2009. godine Osnovni sud prekinuo je izvršni postupak i sve izvršne aktivnosti koje su bile izvršene u vezi sa njim. Dana 17. novembra 2009. godine ta odluka je postala pravosnažna.

B. Druge relevantne činjenice

17. Dana 6. maja 2004. godine, nakon zasebne tužbe podnosioca predstavke, Osnovni sud u Podgorici naložio je Kliničko-bolničkom centru Crne Gore da podnosiocu predstavke plati 4.456 eura za zaostale zarade za period između septembra 2001. i 3. februara 2003. godine. Ovu presudu potvrdio je Viši sud 5. oktobra 2004. godine. Iz spisa predmeta čini se da je ova presuda izvršena nepreciziranog datuma poslije toga.

18. Dana 3. februara 2003. godine podnosilac predstavke počeo je da radi u Kliničkom centru Srbije na devet mjeseci. Iz spisa predmeta čini se da je nepreciziranog datuma nakon toga njegov radni odnos na određeno vrijeme postao radni odnos na neodređeno vrijeme..

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

A. Ustav Crne Gore iz 2007. godine; objavljen u Službenom listu Crne Gore - br. 1/07)

19. Član 149 Ustava predviđa da Ustavni sud odlučuje o ustavnoj žalbi zbog navodne povrede ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, nakon iscrpljivanja svih drugih djelotvornih pravnih lijekova.

20. Ustav je stupio na snagu 22. oktobra 2007. godine.

B. Zakon o Ustavnom sudu Crne Gore; objavljen u Službenom listu br. 64/08)

21. Član 48 predviđa da ustavna žalba može da se uloži protiv pojedinačnog akta državnog organa, upravnog organa, organa lokalne samouprave ili pravnog lica koje vrši javno ovlašćenje, radi povrede ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, nakon što se iscrpu svi drugi djelotvorni domaći pravni lijekovi.

22. Članovi 49 - 59 detaljnije uređuju procesuiranje ustavnih žalbi. Konkretno, član 56 predviđa da kada Ustavni sud utvrdi povredu ljudskog prava ili slobode, on poništava spornu odluku, u cijelosti ili dijelom i nalaže da predmet ponovo ispita isti organ koji je donio poništenu odluku.

23. Ovaj Zakon stupio je na snagu u novembru 2008. godine.

C. Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, objavljen u Službenom listu br. 11/07)

24. Ovaj Zakon predviđa, pod određenim okolnostima, mogućnost da se dug postupak ubrza putem kontrolnog zahtjeva, te mogućnost da se tužiocu dosudi naknada po tužbi za pravično zadovoljenje.

25. Član 9 stav 2 predviđa da se kontrolni zahtjev podnosi sudu kod kojeg je predmet u radu u relevantnom vremenu.

26. Član 33 stav 3 predviđa da se tužba za pravično zadovoljenje podnosi Vrhovnom sudu najkasnije šest mjeseci od dana prijema pravosnažne odluke donijete u spornom postupku ili, u postupku izvršenja, u roku od šest mjeseci od dana prijema pravosnažne odluke po kontrolnom zahtjevu.

27. Član 44 dalje predviđa da se ovaj Zakon primjenjuje retroaktivno na sve postupke od 3. marta 2004. godine, ali da se uzima u obzir i trajanje sudskog postupka prije tog datuma.

28. Ovaj Zakon je stupio na snagu 21. decembra 2007. godine, ali se u njemu ne pominju predstavke koje se odnose na dužinu postupka koje su već predate Sudu.

D. Zakon o izvršnom postupku; objavljen u Službenom listu Savezne Republike Jugoslavije br. 28/00, 73/00 i 71/01)

29. Član 4 stav 1 predviđa da su izvršni postupci hitni.

30. Članovi 211-214 predviđaju detalje vezane za izvršenje u predmetima vraćanja na posao.

E. Zakon o izvršnom postupku; objavljen u Službenom listu Republike Crne Gore - br. 23/04)

31. Ovaj zakon stupio je na snagu 13. jula 2004. godine, čime je ukinut Zakon o izvršnom postupku iz 2000. godine. Po članu 286 ovog Zakona, međutim, svi izvršni postupci pokrenuti prije 13. jula 2004. godine treba da se završe po Zakonu o izvršnom postupku iz 2000. godine.

F. Zakon o radu; objavljen u Službenom listu Republike Crne Gore br. 43/03, 79/04, 24/06 i 25/06; i u Službenom listu Crne Gore br. 16/07)

32. Član 33 propisuje da je obavezna saglasnost zaposlenog da bi se on mogao premjestiti kod drugog poslodavca.

G. Zakon o radu iz 2008. godine; objavljen u Službenom listu Crne Gore br. 49/08, 26/09 i 88/09)

33. Zakon o radu iz 2008. godine stupio je na snagu 19. avgusta 2008. godine čime je ukinut Zakon o radu iz 2003. godine. Član 42 stav 2 Zakona iz 2008. godine, međutim, propisuje da je za premještanje zaposlenog kod drugog poslodavca potrebna saglasnost zaposlenog.

H. Relevantna domaća sudska praksa

34. Između 1. januara 2008. godine i 30. septembra 2009. godine predate su dvadeset i dvije tužbe za pravičnu naknadu od čega je po šesnaest riješeno dok se šest još ispituje. U jednom predmetu sudovi su dosudili tužiocu naknadu nematerijalne štete za dužinu građanskog postupka.

Između 1. januara 2010. godine i 30. aprila 2011. godine ispitano je još petnaest tužbi za pravičnu naknadu, od kojih je u tri sud dosudio naknadu štete.

PRAVO

35. Podnosilac predstavke žalio se po raznim članovima Konvencije i protiv Crne Gore i protiv Srbije zbog neizvršenja presude koju je donio Osnovni sud u Podgorici i kojom se nalaže njegovo vraćanje na posao, a koja je postala pravosnažna 4. februara 2003. godine, kao i zbog nepostojanja djelotvornog domaćeg pravnog lijeka za to.

36. Sud smatra da ove pritužbe sve treba da se ispituju po članu 6 stav 1 i članu 13 Konvencije (v. presudu u predmetu *Akdeniz protiv Turske*, br. 25165/94, stav 88, 31. maj 2005. godine), koji, u svojim relevantnim dijelovima, glase:

Član 6 stav 1

“Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama... ima pravo na ... raspravu u razumnom roku pred ... sudom...”

Član 13

“Svako kome su povrijeđena prava i slobode ... ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred nacionalnim vlastima...”

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 STAV 1 KONVENCIJE

A. Prihvatljivost

1. Prihvatljivost *ratione personae*

(a) U odnosu na tužene države

37. Vlada Crne Gore nije dala komentar u ovom smislu.

38. Vlada Srbije navela je da je predstavka nespojiva *ratione personae* u odnosu na Srbiju. Oni su se naročito pozvali na predmet *Bijelić protiv Crne Gore i Srbije*, br. 11890/05, stavovi 67-70, 28. april 2009. godine.

39. Podnosilac predstavke žalio se i protiv Crne Gore i protiv Srbije.

40. S obzirom na činjenicu da su cjelokupne postupke izvršenja vodile isključivo crnogorske vlasti, koje su takođe imale i isključivu nadležnost da se bave tom pravnom stvari, Sud, ne prejudicirajući meritum predmeta, smatra da je pritužba podnosioca predstavke u odnosu na Crnu Goru kompatibilna *ratione personae* sa odredbama Konvencije. Iz istog razloga su, međutim, pritužbe podnosioca predstavke protiv Srbije nespojive *ratione*

personae u okviru značenja člana 35 stav 3(a), i moraju biti odbačene po članu 35 stav 4 Konvencije (v. takođe *Lakićević i drugi protiv Crne Gore i Srbije*, br. 27458/06, 37205/06, 37207/06 i 33604/07, stav 41, 13. decembar 2011. godine).

(b) U odnosu na podnosioca predstavke

41. Vlada Crne Gore navela je da podnosilac predstavke nije mogao više da tvrdi da je "oštećeni" pošto je zaključio Ugovor o raskidu radnog odnosa 21. oktobra 2009. godine, odrekao se daljih zahtjeva u vezi sa tim i povukao svoj zahtjev za izvršenje. Ugovor je imao dejstvo od 3. februara 2003. godine, što je bilo prije nego što je Konvencija stupila na snagu za Crnu Goru i prije nego što je podnosilac predstavke predao svoju predstavku Sudu. Oni su takođe naveli da tvrdnja podnosioca predstavke da je bio prinuđen da zaključi navedeni Ugovor nije bila potkrijepljena.

42. Podnosilac predstavke osporio je ove navode. Konkretno, on je naveo da je do datuma zaključenja Ugovora postupak izvršenja već bio u toku više od pet godina, ali bez rezultata. On je bio prinuđen da zaključi taj Ugovor i da povuče zahtjev za izvršenje jer je trebalo da verifikuje svoj radni odnos kod druge institucije. Njegovo povlačenje zahtjeva za izvršenje stoga nije relevantno, a njegova prava su povrijeđena.

43. Sud ističe da, da bi mogli da ulože predstavku po članu 34, lice, nevladina organizacija ili grupa lica moraju da budu u mogućnosti da tvrde da su žrtve povrede prava iznesenih u Konvenciji.

44. Što se tiče ovog konkretnog predmeta, Sud napominje da je domaći postupak okončan tako što je podnosilac predstavke zaključio Ugovor o raskidanju radnog odnosa i tako se saglasio da prestane da insistira na tome da relevantna sudska presuda bude izvršena. On je povukao svoj zahtjev za izvršenje 26. oktobra 2009. godine nakon čega je okončan izvršni postupak.

45. Sud takođe napominje, međutim, da se navedeni ugovor nije bavio pitanjem dužine navedenog neizvršenja, za koju podnosilac predstavke navodi da predstavlja povredu Konvencije. S obzirom na to, i ne prejudicirajući meritum predmeta, Sud smatra da i dalje postoji pritužba podnosioca predstavke po Konvenciji i da se status "oštećenog" koji je imao podnosilac predstavke u smislu člana 34 Konvencije nije promijenio zbog ovog ugovora. Prigovor Vlade u ovom smislu stoga se mora odbiti.

2. Iscrpljivanje domaćih pravnih lijekova

(a) Argumenti strana

46. Vlada Crne Gore navela je da podnosilac predstavke nije iscrpio sve djelotvorne domaće pravne lijekove koji su mu bili na raspolaganju. Konkretno, nije uložio kontrolni zahtjev niti tužbu za pravično zadovoljenje koji su predviđeni Zakonom o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku. (v.

stav 24 ove presude). On takođe nije upotrijebio ustavnu žalbu (v. stavove 19-23 ove presude).

47. Podnosilac predstavke osporio je ove tvrdnje. Konkretno, on je naveo da pravni lijekovi koje je pomenula Vlada nisu postojali u vrijeme kada je on predao svoju predstavku Sudu i da zato nije bio obavezan da ih kasnije upotrijebi. On je takođe naveo da u svakom slučaju ti pravni lijekovi nisu djelotvorni.

(b) Relevantni principi

48. Sud podsjeća da, prema njegovoj utvrđenoj sudskoj praksi, svrha pravila o domaćim pravnim lijekovima u članu 35 stav 1 Konvencije jeste da se Stranama ugovornicama obezbijedi prilika da spriječe ili isprave navodne povrede prije nego što se izvedu pred Sud.

49. Međutim, jedini pravni lijekovi za koje Konvencija traži da budu iscrpljeni jesu oni koji se odnose na navodne povrede i koji su u isto vrijeme dostupni i dovoljni (v. *Selmouni protiv Francuske* [GC], br. 25803/94, stav 75, ECHR 1999 V, *McFarlane protiv Irske* [GC], br. 31333/06, stav 107, ECHR 2010-...). Postojanje takvih pravnih lijekova mora da bude dovoljno sigurno ne samo teoretski već i u praksi, i ukoliko to nije slučaj onda oni neće imati propisanu dostupnost i djelotvornost. Na tuženoj je državi da utvrdi da su ti razni uslovi ispunjeni (v. *Vernillo protiv Francuske*, 20. februar 1991. godine, stav 27, Serija A br. 198; i *Dalia protiv Francuske*, 19. februar 1998. godine, stav 38, *Izvjestaji* 1998-I).

50. Kada se ovaj teret dokazivanja ispuni, tada je dužnost podnosioca predstavke da utvrdi da pravni lijek koji je obezbijedila Vlada zapravo jeste bio upotrijebljen, ili da iz nekog razloga on nije bio adekvatan ili nije bio djelotvoran u konkretnim okolnostima predmeta, ili da su postojale posebne okolnosti koje njega/nju oslobađaju od obaveze da ih upotrijebi (v. *Dankevich protiv Ukrajine*, br. 40679/98, stav 107, 29. april 2003. godine).

51. Sud ponavlja da se djelotvornost nekog konkretnog pravnog lijeka obično cijeni u odnosu na datum na koji je uložena predstavka (v. na primjer, *Baumann protiv Francuske*, br. 33592/96, stav 47, ECHR 2001-V (izvodi)), ali da može biti izuzetaka od tog pravila koji mogu biti opravdani konkretnim okolnostima svakog predmeta (v. *Nogolica protiv Hrvatske* (dec.), br. 77784/01, 5. septembar 2002).

(c) Ocjena Suda

(i) U odnosu na kontrolni zahtjev

52. Sud je već izrazio stav da bi bilo nerazumno da se podnosilac predstavke obavezuje da upotrijebi kontrolni zahtjev na osnovu Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku u slučaju kada je domaći postupak bio u toku niz godina prije donošenja tog zakona i kada se iz tvrdnji Vlade ne može izvući zaključak o efikasnosti ovog pravnog lijeka (v.

mutatis mutandis, *Boucke protiv Crne Gore*, br. 26945/06, stavovi 72-74, 21. februar 2012. godine; i *Živaljević protiv Crne Gore*, br. 17229/04, stavovi 60-65, 8. mart 2011. godine). Sud, međutim, zadržava pravo da ponovo razmotri svoj stav ukoliko Vlada pokaže da je dotični pravni lijek efikasan u nekom konkretnom predmetu (v. *Boucke*, citirano ranije u tekstu ove presude stav 71, i *Živaljević*, citirano ranije u tekstu ove psresude stav 66).

53. S obzirom na činjenicu da je izvršni postupak o kome je ovdje riječ trajao više od četiri godine i šest mjeseci prije nego što je na snagu stupio Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, od čega je više od tri godine i devet mjeseci proteklo nakon što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na tuženu državu, i da nije dostavljena nikakva novija sudska praksa koja bi se odnosila na efikasnost ovog konkretnog pravnog lijeka, Sud ne vidi razloga da odstupi od svog ranijeg nalaza i stoga zaključuje da se prigovor Vlade mora odbiti.

(ii) *U odnosu na tužbu za pravično zadovoljenje*

54. Sud konstatuje da je podnosilac predstavke predao svoju predstavku 19. jula 2005. godine, što je više od dvije godine i pet mjeseci prije nego što je tužba za pravično zadovoljenje uvedena Zakonom o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku (v. stavove 1 i 28 ove presude). Stoga, u vrijeme kada je podnosilac predstavke predao svoju predstavku ovom Sudu, nije bilo dostupnog pravnog lijeka koji bi mu omogućio da dobije zadovoljenje za kašnjenja iz prošlosti, pri čemu se djelotvornost nekog pravnog lijeka ocjenjuje u odnosu na datum na koji je predata predstavka (v. *Baumann protiv Francuske*, citirano ranije u tekstu ove presude, stav 47).

55. Iako je sud dopuštao izuzetak od ovog pravila, to je obično bilo u predmetima gdje su konkretni domaći zakoni koji se odnose na dužinu postupka doneseni kao reakcija na veliki broj predstavki pred Sudom što je ukazivalo na sistemski problem u tim državama. Ti zakoni takođe su sadržavali prelazne odredbe po kojima su u nadležnost domaćih sudova ulazili i predmeti koji su već predati ovom Sudu (v. *Grzinčič protiv Slovenije*, br. 26867/02, stav 48, 3. maj 2007. godine; *Charzyński protiv Poljske* (dec.), br. 15212/03, stav 20, ECHR 2005-V; i *Brusco protiv Italije* (dec.), br. 69789/01, ECHR 2001-IX). S obzirom na izneseno, Sud je bio mišljenja da se tim državama treba pružiti prilika da spriječe ili isprave navodne povrede same i zato je dozvolio izuzetak od navedenog pravila.

56. Za razliku od situacije u gore pomenutim predmetima, relevantno zakonodavstvo u Crnoj Gori nije doneseno kao reakcija na brojne predstavke predate Sudu, niti sadrži bilo kakve prelazne odredbe koje bi se odnosile na predstavke koje su već predate ovom Sudu (v. stav 28 ove presude). Stoga nije jasno da li su domaći sudovi mogli uopšte da odlučuju o meritumu tužbe podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje da ju je on i predao.

57. Sud takođe napominje da se podnosilac predstavke ne može obavezati da iskoristi ovaj pravni put ili sredstvo u ovoj fazi, pošto je njegova upotreba u ovom slučaju odavno zastarjela (v. stavove 26, 25 i 16 ove presude, tim redom).

58. Uzevši u obzir ovdje izložene konkretne okolnosti ovog predmeta, Sud smatra da podnosilac predstavke nije imao obavezu da iscrpi ovaj konkretan pravni put (v. *mutatis mutandis*, *Novović protiv Crne Gore*, 13210/05, stavovi 40-44, 23. oktobar 2012. godine (još nije pravosnažna); *Vinčić i drugi protiv Srbije*, br. 44698/06 et seq. stav 51, 1. decembar 2009. godine, kao i *Cvetković protiv Srbije*, br. 17271/04, stav 41, 10. jun 2008. godine). Prigovor Vlade mora se, stoga, odbiti.

(iii) *U odnosu na ustavnu žalbu*

59. Sud je takođe već utvrdio da ustavna žalba ne može da se smatra djelotvornim pravnim lijekom za dužinu postupka (v. *Boucke*, citirano ranije u ovoj presudi, stav 79; v. takođe *Mijušković protiv Crne Gore*, citirano ranije u tekstu ove presude, stavovi 73 - 74). Sud ne vidi razlog da smatra drugačije u ovom predmetu. Prigovor Vlade u ovom smislu stoga mora da bude odbijen.

3. Zaključak

60. Sud konstatuje da pritužba podnosioca predstavke nije očigledno neosnovana u smislu člana 35 stav 3 (a) Konvencije. Sud dalje konstatuje da ona nije neprihvatljiva ni po kom drugom osnovu. Stoga se ona mora proglasiti prihvatljivom.

B. Meritum

61. Vlada Crne Gore nije dala komentare u ovom smislu.

62. Podnosilac predstavke potvrdio je svoju pritužbu.

63. Sud podsjeća da član 6 stav 1 Konvencije, *između ostalog*, štiti izvršenje pravosnažnih, obavezujućih sudskih odluka, koje, u državama koje prihvataju vladavinu prava, ne mogu da ostanu neoperativne na štetu jedne strane. Shodno tome, izvršenje sudske odluke ne može da se spriječi, učini nevažećim ili neopravdano odlaže (v. *između ostalog*, *Hornsby protiv Grčke*, 19. mart 1997. godine, stav 40, *Izveštaji o presudama i odlukama 1997-II*). Država ima obavezu da organizuje sistem izvršenja presude koji je djelotvoran i u pravu i u praksi (v. *Fuklev protiv Ukrajine*, br. 71186/01, § 84, 7. jun 2005. godine).

64. I na kraju, Sud ističe da zbog same prirode izvršnog postupka on treba da se rješava ekspeditivno (v. *Comingersoll S.A. protiv Portugala [GC]*, br. 35382/97, stav 23, ECHR 2000-IV).

65. Što se tiče ovog konkretnog predmeta, Sud napominje da je period koji treba uzeti u obzir počeo 3. marta 2004. godine, kada je Konvencija stupila na snagu za Crnu Goru (v. *Bijelić protiv Crne Gore i Srbije*, br. 11890/05, stav 69, 28. april 2009. godine), a završio 26. oktobra 2009. godine kada je podnosilac predstavke povukao svoj zahtjev za izvršenje. Sporni izvršni postupak tako je bio u nadležnosti Suda *ratione temporis* u periodu od više od pet godina i sedam mjeseci, a i prije toga je proteklo više od devet mjeseci (v. *Mikulić protiv Hrvatske*, br. 53176/99, stav 37, ECHR 2002-I, *Styranowski protiv Poljske*, 30. oktobar 1998. godine, stav 46, *Izveštaji o presudama i odlukama 1998-VIII*).

66. Sporni postupak izvršenja odnosio se na vraćanje podnosioca predstavke na posao. Iako se može prihvatiti da ima složenih predmeta ove vrste, Sud smatra da ovaj predmet nije toliko složen da bi se time mogao opravdati izvršni postupak ove dužine. Pitanje je očigledno bilo od velikog značaja za podnosioca predstavke, pošto sama Konvecija propisuje izuzetnu marljivost u sporovima vezanim za zaposlenje (v. *mutatis mutandis*, *Guzicka protiv Poljske*, br. 55383/00, stav 30, 13. jul 2004. godine, *Borgese protiv Italije*, 26. februar 1992. godine, stav 18, Serija A br. 228-B, i *Georgi Georgiev protiv Bugarske*, br. 22381/05, stav 18 *in fine*, 27. maj 2010. godine).

67. Što se tiče ponašanja strana, Sud zapaža da nakon stupanja Konvencije na snagu u odnosu na tuženu državu i prije 26. oktobra 2009. godine vlasti nisu učinile nikakav pokušaj da izvrše presudu o kojoj je riječ. Vlada Crne Gore nije dala nikakvo objašnjenje u tom smislu. Dalje se konstatuje da je čak i prije ratifikacije Konvencije Kliničko-bolnički centar Crne Gore samo obavijestio podnosioca predstavke da sporna odluka ne može da se izvrši, već da će tražiti alternativno rješenje. Sa tim ciljem sa Specijalnom bolnicom u Risnu dogovoreno je da preuzmu podnosioca predstavke, što je opcija za koju je izričito potrebna saglasnost podnosioca predstavke, koja očigledno nije postojala u ovom predmetu (v. stavove 32 - 33 i 10 - 11 ove presude). Podnosilac predstavke, sa svoje strane, izgleda nije ni na koji način doprinio odugovlačenju postupka na koje se žali.

68. Uzevši u obzir svoju sudsku praksu o ovoj stvari (v. *mutatis mutandis*, *Boucke*, citirano ranije u tekstu ove presude, stavovi 89-94), važnost pravne stvari za podnosioca predstavke i činjenicu da vlasti tužene države nisu pokazale adekvatnu marljivost, Sud smatra da neizvršenje o kome je riječ predstavlja povredu člana 6 stav 1 Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 13 KONVENCIJE

A. Prihvatljivost

69. Sud smatra da je pritužba podnosioca predstavke u odnosu na Srbiju nespojiva *ratione personae*, iz razloga već navedenih u stavu 40 ove presude.

70. Sud konstatuje da je pritužba u odnosu na Crnu Goru takva da pokreće pitanja činjenica i prava po Konvenciji, za čije je određenje potrebno ispitivanje merituma. Sud takođe smatra da ova pritužba nije očigledno neosnovana u okviru značenja člana 35 stav 3 (a) Konvencije i da ne može da bude odbačena ni po kom drugom osnovu. Stoga pritužba mora da bude proglašena prihvatljivom.

B. Meritum

71. Sud navodi da član 13 garantuje djelotvoran pravni lijek pred nacionalnim vlastima za navodnu povredu svih prava i sloboda zagarantovanih Konvencijom, uključujući i pravo na suđenje u razumnom roku po članu 6 stav 1 (v. između ostalog, *Kudla protiv Poljske* [GC], br. 30210/96, stav 156, ECHR 2000 XI).

72. Sud dalje podsjeća da pravni lijek koji se odnosi na dužinu postupka jeste "djelotvoran" ukoliko može da se koristi ili da ubrza postupak pred sudovima koji rješavaju u predmetu ili da obezbijedi strani u postupku adekvatno pravno sredstvo za kašnjenja u postupku do kojih je već došlo (v. *Sürmeli protiv Njemačke* [GC], br. 75529/01, stav 99, ECHR 2006 VII).

73. I na kraju, Sud naglašava da je, nesporno, najbolje rješenje u apsolutnom smislu u mnogim oblastima, prevencija. Kada sudski sistem ima nedostataka vezanih za uslov razumnog roka iz člana 6 stav 1 Konvencije, najdjelotvornije je rješenje imati pravni lijek koji je osmišljen da ubrza postupak da bi se spriječilo da postupak bude pretjerano dug. Takav pravni lijek neporecivo je bolji od pravnog lijeka kojim se samo dosuđuje nadoknada pošto on takođe sprečava da se dalje utvrđuju povrede za iste vrste postupaka i nije tu samo da ispravi povredu *a posteriori*, kao što to čini pravni lijek naknade štete.

74. Međutim, kako je navedeno u tekstu ove presude, postojanje takvih pravnih lijekova mora da bude dovoljno sigurno, ne samo u teoriji već i u praksi, i ukoliko to nije slučaj pravni lijek neće ispunjavati uslov da je dostupan i djelotvoran (v. stav 49 ove presude).

75. Što se tiče ovog predmeta, Sud konstatuje da je Vlada Crne Gore u svojim preliminarnim napomenama navela da su postojali pravni lijekovi za pritužbu podnosioca predstavke na dužinu izvršnog postupka po članu 6 stav 1, a da je taj prigovor odbačen iz razloga opisanih u stavovima 52 - 59 ove presude.

76. Sud iz istih razloga zaključuje da je došlo do povrede člana 13 kada se on uzme zajedno sa članom 6 stav 1 Konvencije na osnovu nepostojanja djelotvornog pravnog lijeka u domaćem pravu za pritužbu podnosioca predstavke koja se odnosi na dužinu neizvršenja o kome je ovdje riječ (v. *Stakić protiv Crne Gore*, br. 49320/07, stavovi 55-60, 2. oktobar 2012 (još nije pravosnažna); v. takođe *Stevanović protiv Srbije*, br. 26642/05, stavovi 67-68, 9. oktobar 2007; i, *mutatis mutandis*, *Rodić i drugi protiv Bosne i Hercegovine*, br. 22893/05, stavovi 84-85, 27. maj 2008).

77. Sud opet želi da navede da će možda ponovo razmotriti svoj stav u vezi sa ovim pitanjem ukoliko Vlada bude u mogućnosti da pokaže u budućim predstavkama ove vrste, u odnosu na konkretne predmete, da su ovi pravni lijekovi efikasni (v. stav 52 ove presude, *in fine*).

III. OSTALE NAVODNE POVREDE KONVENCIJE

78. Podnosilac predstavke takođe se žalio: (a) po članu 1 Protokola br. 1 Konvencije, da je povrijeđeno njegovo pravo na mirno uživanje imovine time što je on bio prinuđen da mijenja prebivalište da bi tražio drugi posao i da je zato morao da ostavi svoju imovinu u Crnoj Gori; i (b) po članu 14 Konvencije i članu 1 Protokola br. 12 uz Konvenciju, na to da je bio žrtva diskriminacije.

79. Sud smatra da su pritužbe podnosioca predstavke u odnosu na Srbiju nespojive *ratione personae* iz razloga koji su već navedeni u stavu 40 ove presude.

80. U svjetlu svih materijala u posjedu Suda, a naročito s obzirom na činjenicu da podnosilac predstavke nije dostavio nijedan dokaz da ga je Crna Gora lišila imovine na njenoj teritoriji ili zadirala u tu imovinu na bilo koji način, Sud nalazi da pritužba u tom smislu nije potkrijepljena i da se mora odbaciti po članu 35 stavovi 3 (a) i 4 Konvencije.

81. Sasvim odvojeno od činjenice da podnosilac predstavke izgleda i nije pokrenuo ovo pitanje pred domaćim sudovima, Sud, u svakom slučaju, konstatuje da nema dokaza u spisima predmeta da je došlo do bilo kakve diskriminacije protiv podnosioca predstavke po bilo kom osnovu. Iz toga slijedi da je i ta pritužba očigledno neosnovana i da se mora odbaciti u skladu sa članom 35 stavovi 3(a) i 4 Konvencije.

IV. PRIMJENA ČLANA 41 KONVENCIJE

82. Član 41 Konvencije glasi:

“Kada Sud utvrdi povredu Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo dotične Visoke strane ugovornice omogućava samo djelimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, obezbijediti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.”

A. Naknada štete

83. Podnosilac predstavke tražio je naknadu štete ali je naveo da je teško precizirati tačan iznos jer je to "ogromna cifra". On nije dostavio propisno po stavkama prikazan zahtjev niti dokaz u vidu dokumenata u tom smislu.

84. Vlada Crne Gore nije dala komentare u vezi sa tim.

85. Po Pravilu 60 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda, Sud traži konkretan zahtjev potkrijepljen odgovarajućim dokazima, i ukoliko se on ne dostavi onda ne dosuđuje naknadu štete (v. Poslovnik i stav 5 Praktičnog uputstva o zahtjevima za pravičnu naknadu). Što se tiče materijalne štete, konkretno, podnosilac predstavke treba da pokaže da je materijalna šteta rezultat navodne povrede. Podnosilac predstavke treba da preda relevantne dokumente da bi dokazao, u mjeri u kojoj je to moguće, ne samo postojanje već i iznos ili vrijednost štete (v. stav 11 pomenutog Praktičnog uputstva). S obzirom na činjenicu da podnosilac predstavke nije predao na pravi način po stavkama raščlanjen zahtjev za naknadu materijalne štete niti dokumentovan dokaz u tom smislu i tako nije ispunio uslov iz Pravila 60 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda, Sud po ovoj stavki ne dosuđuje naknadu štete.

86. S druge strane, jasno je da je podnosilac predstavke pretrpio određenu nematerijalnu štetu do koje je došlo zbog povrede njegovih prava po članu 6 stav 1 i članu 13 Konvencije, i da za to treba da dobije naknadu. Odlučujući po načelu pravičnosti, Sud dosuđuje podnosiocu predstavke 7.000 eura.

B. Troškovi i izdaci

87. Podnosilac predstavke naveo je da je imao "značajne" troškove i izdatke, ali nije dostavio fakture za to.

88. Vlada Crne Gore nije dala nikakav komentar u ovom smislu.

89. Prema sudskoj praksi Suda, podnosilac predstavke ima pravo na nadoknadu troškova i izdataka samo u mjeri u kojoj se pokaže da su ti troškovi stvarno i nužno pretrpljeni i da su razumni po pitanju iznosa (v. npr, *Iatridis protiv Grčke* (pravična naknada) [GC], br. 31107/96, stav 54, ECHR 2000-XI).

90. U ovom predmetu, uzevši u obzir navedene kriterijume, kao i činjenicu da je podnosilac predstavke već dobio 850 eura u okviru šeme besplatne pravne pomoći Savjeta Evrope, Sud odbija zahtjev podnosioca predstavke u ovom smislu zbog nedostatka dokaza.

C. Zatezna kamata

91. Sud smatra da je prikladno da se zatezna kamata bazira na najmanjoj kreditnoj stopi Evropske Centralne Banke, uz dodatak od tri procentna poena.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Proglašava* pritužbe podnosioca predstavke po članu 6 stav 1 i članu 13 Konvencije prihvatljivima u odnosu na Crnu Goru;
2. *Proglašava* ostatak predstavke neprihvatljivom;
3. *Nalazi* da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije;
4. *Nalazi* da je došlo do povrede člana 13 Konvencije;
5. *Nalazi*
 - (a) da tužena država treba da plati podnosiocu predstavke u roku od tri mjeseca od datuma na koji ova presuda postane pravosnažna u skladu sa članom 44 stav 2 Konvencije, 7.000 eura (sedam hiljada eura) na ime nematerijalne štete, uz porez koji se na to obračuna;
 - (b) da se od isteka navedena tri mjeseca, pa do isplate ovih iznosa obračunava obična kamata na gore navedene iznose po stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Evropske Centralne Banke tokom zateznog perioda uz dodatak od tri procentna poena;
6. *Odbacuje* ostatak zahtjeva za pravičnom naknadom.

Sačinjeno na engleskom jeziku i dostavljeno u pisanoj formi 11. decembra 2012. godine, po pravilu 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

Stanley Naismith
Sekretar

Guido Raimondi
Predsjednik